КРАЄЗНАВСТВО

Сторінка № 2 (22), підготовлена районною громадською організацією "Спілка краєзнавців"

ПЕРШІ ВІДОМОСТІ ПРО КАМ'ЯНКУ

На території сучасної Кам'янки існувало стародавнє поселення. Археологічні розкопки, проведені дореволюційними, радянськими та сучасними археологами, переконливо стверджують, що територія Кам'янки, взагалі Притясминщини, була заселена праслов'янськими племенами. Населення тут займалося хліборобством, ремеслом, скотарством, полюванням, рибальством, торгівлею із сусідніми племенами та жителями іноземних країн.

У часи існування давньоруської слов'янської держави Київської Русі тут було слов'янське поселення, яке входило до складу Київського князівства. В середині XIV століття Придніпров'я було захоплено литовським князівством, а в XV столітті цю територію загарбали польські шляхтичі, які тут встановили тяжкий кріпосницький гніт, жорстоко насаджуючи церковну унію, провадили політику насильницького ополячування українців.

У XVI столітті населення Притясминщини відіграло значну роль у формуванні українського козацтва. Це були вихідці з утікачів селян-кріпаків та міської бідноти, які розпочали героїчну боротьбу проти кримських татар, турків і польської шляхти.

З цим періодом і пов'язують виникнення поселення на берегах річки Тясмин під назвою Кам'янка. В історичних джерелах не зустрічається точна дата виникнення нашого поселення. Але з переказів, які поширились серед населення, можна дізнатись, що заснування села під назвою Кам'янка відноситься до початку XVII століття.

Селяни з Поділля, Київщини, Полтавщини, тікаючи від панської сваволі, оселялися в тутешніх лісах окремими родинами. Згодом за дозволом магната князя Любомирського, ці селяни-втікачі починають оселятись по кам'янистих берегах невеличкої річки Тясмин, а саме поселення від кам'янистих берегів одержує назву Кам'янка.

На початку XVII століття жителі Кам'янки беруть активну участь у народних повстаннях під керівництвом Павлюка, Гуні і Тараса Федоровича (Трясила).

В дні визвольної війни 1648-1654 р.р. селяни і козаки Кам'янки боролись проти шляхетської Польщі. Кам'янська сотня Чигиринського полку Богдана Хмельницького відзначилась у боях під Жовтими Водами, Корсунем.

З того часу зустрічається перша письмова згадка про Кам'янку в привілеї польського короля Яна Казиміра Богдану Хмельницькому від 27 березня 1649 року, в якому король пише:

"... умислили есмі єму местечки или городки: Медведовку, Жаботин с слободою Каменкою и с лесами Боетишем и Нерубаем, замеряя по Черний Ташлик и даре правом поместнім вечнім дати и даровати".

В цьому документі Кам'янка названа слободою, а слободами, як відомо, називались нові поселення, в яких селяни тимчасово (на 15-30 років) звільнялися від виконання повинностей і сплати податків, щоб мати можливість організувати свої господарства на новому місці.

Можливо, слобода Кам'янка була заснована саме Богданом Хмельницьким, який і добув собі від короля підтвердження свого землеволодіння, а можливо він володів нею і раніше, а тільки 1649 року добився документального ствердження цього землеволодіння.

Так чи інакше, але історія Кам'янки нерозривно пов'язана з іменем Богдана Хмельницького, який стояв біля витоків її становлення.

З початку XVIII століття Кам'янка, за існуючим тоді адміністративним поділом, була центром Кам'янського ключа, який входив до складу Черкаського староства і належав князю Любомирському.

У 1756 році Кам'янці, за сприянням князя Любомирського, грамотою польського короля Станіслава Августа III були даровані привілеї містечка на вільності і управління по Магдебурзькому праву. Але в Кам'янці, як і в інших містах, Магдебурзьке право мало обмежений характер. Великокнязівські намісники завжди втручались у міське життя, грабували населення і часто зводили нанівець самоврядування.

Основна частина містечка того часу була обнесена високою дерев'яною стіною і сторожовими баштами. Перед стіною був глибокий рів. В середині Кам'янського замку стояв дерев'яний будинок для губернатора, який управляв самим містечком і Кам'янським ключем. Потім ішли будівлі для двірцевої варти і різні службові приміщення. Далі були розташовані будинки місцевого населення.

За своїм зовнішнім виглядом Кам'янка мало чим відрізнялась від подібних невеличких міст польських володінь, що були навкруги Жаботина , Чигирина, Крилева, Сміли та ін. Саме містечко " Камінка", як іменували його поляки, розташувалось на високих берегах річки Тясмин, яка була тоді значно повноводнішою і, за деякими твердженнями, служила безпосередньо шляхом сполучення містечка з Дніпром.

У 1787 році Кам'янський маєток продано князю Г. Потьомкіну, разом з іншими населеними пунктами він подарував його своїй племінниці К.М. Самойловій. Вийшовши замож за Льва Денисовича Давидова, вона оселилася в Кам'янці.

Олександр Шамрай,
міський голова, Голова правління Кам'янської районної громадської організації "Спілка краєзнавців"

Доля картини "Святий Варфоломій" і Кам'янка

Великий голландський художник Рембрандт в 1657 році створив картину "Святий Варфоломій", вклавши в неї свою душу, біль втрат і надію на майбутнє. Це був тяжкий період у житті митця, коли його, успішного, багатого, спіткало тяжке горе. Спочатку померла дружина, невдовзі син. Разом з горем наступив крах усьому. Художник збіднів, були продані його розкішний будинок, картинна галерея, все майно, старовинні картини та антикварні речі.

В цей час від відчаю його рятувала лише творча праця. Одна за одною з'являються картини на біблійні теми, серед яких і "Святий Варфоломій", в ній Рембрандт порівнював свою долю з долею учня Ісуса Христа. Відданий Варфоломій все життя проповідував християнство в різних країнах. Кілька разів його жорстоко били, навіть розпинали, та все ж він залишився живим. Знаючи про погрози здерти шкіру заживо, Варфоломій залишився вірним Богу. Рембрандт зобразив його на своєму полотні сидячим у кріслі, права рука опиралася на підлокітник і притискала ніж до грудей. Картина виконана в темних тонах, проте добре висвітлене обличчя – високий лоб, кучеряве волосся, акуратні борода і вуса, рука з ножем. Святий зображений у задумі. Очевидно, він роздумує над кінцем свого життя, а ніж нагадує про страшні тортури, що чекають його попереду.

РЕМБРАНДТ
Св. Варфоломей

Створюючи свій шедевр, художник навіть не міг собі уявити, що через два століття він торкнеться історії нашого міста.

Коли в 1852 році діти декабристів: донька С.П.Трубецького Єлизавета і син В.Л.Давидова Петро познайомились в Сибіру, а згодом одружились, Єлизавета одержала в придане картини, серед них був "Св. Варфоломій", який разом з молодятами переїхав до Кам'янки. Тільки час наклав свій відбиток на картину: вона вже була без ножа, а з книжкою. Хтось намагався облагородити святого і замість ножа вклав у руку книгу, водночас не відомо, з яких причин був замальований автограф художника.

Оселилися Давидові у великому будинку, що знаходився на території сучасного машинобудівного заводу. Саме там зайняла своє місце картина.

Петро і Єлизавета часто подорожували і надовго полишали Кам'янку, а шедевр Рембрандта залишали без охорони, без особливих почестей і цікавих очей. "Святий Варфоломій" сам оберігав панське добро.

За свою історію існування "Святий Варфоломій" мешкав в Амстердамі – Парижі – Саблах – Кам'янці – Юрчисі – Саблах і знову в Юрчисі, а після жовтневої революції, коли Давидові поїхали за кордон, потрапив до Мюнхена, де картину за триста п'ятдесят тисяч марок купив колекціонер Агнєв, у В.В.Давидова, а згодом за двічі більшу ціну, реставровану з автографом великого художника, продав в Америку. Нині картина "Святий Варфоломій" знаходиться в картинній галереї Вільденштейна в Нью-Йорку і мало хто знає, що більш як півстоліття цей шедевр світового мистецтва був пов'язаний з нашим містом, нашим краєм.

Емілія Толстих,
старший науковий співробітник музею О.С.Пушкіна і П.І.Чайковського

Оголошення

Оголошується конкурс на тему: « Вулиця мого міста» присвячений 360 - річчю міста Кам'янки.

Вимоги до конкурсу :

1.Історія вулиці і тих людей, які проживали та проживають на цій вулиці.

Конкурс триватиме з 01 квітня 2008 року по 01 серпня 2009 року.

Матеріали по зазначеному оголошенню подавати за адресою: 20800 м.Кам'янка , вул.Леніна, 37 виконавчий комітет міської ради каб.№ 1.

Вулиця мого міста

У кожної вулиці є своя історія. У різні періоди на вулиці проживали і проживають люди , які один одного називають сусідами. Однією з таких вулиць є і вулиця Тясминська

Історія вулиці

У місті Кам'янці кожна вулиця має свою історію. Одні вулиці почали існувати в 1950, інші — в 1960. А є вулиці ,як кажуть кам'янчани, з давидовських часів. Однією з таких вулиць є Тясминська. Зручне розташування неподалік річки Тясмин дало змогу оселитися тут людям, які працювали на цукровому заводі, а також займалися сільським господарством. У ті часи вулиця назви не мала, а люди між собою називали по кутках, по прізвищах людей, які там проживали. Десь приблизно на середині вулиці був Саранчівський куток. На першій половині вулиці була, як колись казали, монополька. До сьогоднішнього дня збереглася Хвостова гора , названа в честь баби Хвостихи . Щорянно, кожної зими , діти катаються на санчатах з цієї старовинної гірки.

Це тиха вулиця Кам'янки. Навіть у період Великої Вітчизняної війни , у період окупації міста фашистами з 5 серпня 1941 року по 10 січня 1944 року, тут не проходили військові дії.

НА ЗНІМКУ: Жителі вулиці, 1936 рік

У сталінські часи ця вулиця носила ім'я Сталіна. У 60-х роках її по праву перейменували на вулицю Тясминська.

Принципи сусідських відносин

На фото зображені жителі вулиці. Більшість із них народилися ще в 1890. Вони проживали на одній вулиці , їх об'єднувала людська дружба, відчуття сусідства згуртовувало, допомагало вирішувати багато щоденних питань і в радісні моменти життя, і в тяжкі години.

На фото зображено 5 сімей: Коновала, Саранчі, Базика, Безверхого, Грабового.

Зліва направо, перший ряд: Коновал Текля Миколаївна, Саранча Єфросинія Іванівна, Базик Феодосій Антонович, Безверхий Терентій Петрович, Грабовий Трохим Іванович;

Другий ряд: Коновал Сава Харлович, Саранча Макар Дем'янович, Базик Василина Родіонівна, Безверха Хотина Савіївна, Грабова Горпина Леонтіївна.

У момент фотографування їм було від 30 до 50 років. Це перше фото після важких років Голодомору 1932-1933 років, коли було не до фотографувань, а думали, де взяти крихту хліба, щоб вижити їм і дітям, і вони вижили.

А дітей мали не до одному. У сім'ї Коноваліїв зростали 3 сини: Петро, Тимофій , Василь і дочка Віра, а у Базиків навпаки -3 доньки: Ольга, Ганна, Лідія і син Борис, у Саранчів було 3 доньки: Марія, Галина й Ольга, у Безверхих було 2 доньки: Хима і Дора. Сім'я Грабових мала доньку Віру і два сини - Миколу і Петра. Батьки ростили своїх дітей і жили сподіваннями. А сподіватися було на що.

У 1935 - 1936 роках у місті стали налагоджувати виробництво: на колишній сірниковій фабриці «Червона зірка» створено філіал 1-го Московського шарикопідшипникового заводу, переобладнано Кам'янський спиртовий завод. На цукровому заводі почали досягати непоганих успіхів. У цьому була заслуга змінного технолога Саранчі Макара Дем'яновича.

Ставали на ноги колгоспи. Бухгалтером в колгоспі «Жовтень» працював Грабовий Трохим Іванович, колгоспниками цього ж господарства були Коновал Текля Миколаївна Грабова Горпина Леонтіївна, Безверхий Терентій Петрович. Коновал Сава Харлович працював агрономом в Кам'янській МТС . У той час Кам'янська МТС стала лауреатом Всесоюзної сільськогосподарської виставки в Москві.

Базик Феодосій Антонович був лісником, а його дружина Василина Родіонівна, як і Безверха Хотина Савіївна і Саранча Єфросинія Іванівна, вели домашнє господарство.

Нині, буваючи в різних регіонах України , помічаєш тенденцію ринкових відносин і між сусідами. Це стосується населених пунктів, де на вулиці проживають люди з різних куточків України . Надав допомогу - плати кошти. Тоді такі прості поняття, як дружба, просто сусідські відносини стають зовсім іншими.

У далекому 1936 році ці люди просто дружили. Це були щирі сусідські відносини. Вони сходилися сім'ями і приносили що в кого було. На столі не було вишуканих страв ,а варена картопля з квашеною капустою була найсмачнішою. Добре, що вже майже рік тоді минув, як і на хліб було відмінено картки.

Чоловіки вели розмову про господарські справи, а жінки обговорювали пошив одягу, бо Текля Коновал добре шила. Їм було цікаво і весело в спілкуванні. Але жіночий одяг тих часів був дуже скромний і навіть суворий, мабуть, як ті часи ,що наближалися.

У 1937 році почався час пошуків «ворогів народу», почалися політичні репресії. Ініціативні і самовідданні справі люди не потрібні були тодішньому режиму, їх арештовували і без суду і слідства знищували. Ніхто не відав, що більше не побачать Трохима Грабового. Його забрали з колгоспу «Жовтень» і розстріляли. Це вже згодом реабілітували історію.

Важко було Горпині одній ставити на ноги 3 дітей. Не відала ні Горпина, ні всі інші ,які важкі випробування чекають на них через п'ять років. Почалася Велика Вітчизняна війна. Сина Горпини Петра разом із сином Коновала Сави і Теклі Василем насильно заберуть фашисти на каторжні роботи до Німеччини. Цим Хлопцям випаде на долю пройти через неймовірні випробування і страждання в концтаборі « Дахау» ,але вони виживуть і повернуться додому, на рідну вулицю. Брат Василя Тимофій пройде війну і повернеться у званні майора, а ще один брат Петро так і не повернеться з фронту. Уже в мирні роки знайде Тимофій могилу брата і відвідає в Угорщині.

Стала вічною пам'ять про всіх ,хто зображений на цій фотокартці. У різні періоди вони пішли з життя.

Змінювалися часи. Тут побудувалися їхні діти, які дружили між собою, як і їх батьки. В 60-ті роки на місці або поряд із старими будівлями виросли нові. Хлопці з цих родин одружилися, а дівчата повиходили заміж , одні змінили місце проживання, деяких вже немає в живих.

Пройшла зміна поколінь. З п'яти родин нащадки трьох родин так і проживають тут і пишаються тим, що вони - жителі вулиці Тясминської.

Сімейні реліквії

У кожній родині є сімейні фотоальбоми, але у кожного різне до них відношення. Одні дають замість іграшок гратися малим дітям . Після цього фото стають понівеченими . Інші, втративши своїх рідних, разом із старими речами просто знищують їх.

Шана тим людям, які бережуть старі фотокартки, передають із покоління в покоління як сімейну реліквію і цим самим дають змогу наступним поколінням довідатися про дідів і прадідів, про ті глибинні корені, від яких походить кожна родина, дослідити той відрізок історії нашого народу, в якому жили їх рідні .

Тамара Коновалова,
жителька вулиці Тясминської

"Наше місто"
Засновник Кам'янська міська рада, реєстраційне свідоцтво ЧС № 512 від 24 липня 2006 року.

Редакційна колегія: О.Г. Шамрай, Н.В. Будянська, В.І. Кравченко, В.А. Морозова, Ю.І. Щербак.
Фото на знімках виконано редакційною колегією
Точка зору автора не завжди збігається з точкою зору редакції. Редакція залишає за собою право виправляти і скорочувати матеріали. За точність викладених фактів відповідальність несе автор.
Р/р № 39226401002306 УДК м. Черкаси, МФО 854018 ЄДРПОУ 25872304
Адреса редакції: 20800, м. Кам'янка, вул. Леніна, 37, тел. 6-17-87.

Друк офсетний: Кам'янське комунальне поліграфічне підприємство
Адреса: м. Кам'янка, вул. Пушкіна, 56, тел. (04732) 6-16-95.
Обсяг 1 умовних друкованих аркуші.
Наклад 1221. Замовлення № 276.